ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ФАХОВИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ РІК ЗАСНУВАННЯ - 1966

Відділення бакалаврської підготовки

Кафедра _бізнес-економіки та маркетингу_

СИЛАБУС

Базова інформація про дисципліну	
Назва дисципліни	DP026 Інституціональна економіка / Institutional Economics
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність	051 «Економіка»
Освітня програма	Економіка та управління бізнесом
Семестр	5
Курс	3 (зі скороченим терміном навчання на базі ОКР фаховий молодший бакалавр) 4 (повний термін навчання)
Анотація курсу	Предмет навчальної дисципліни інституціональні процеси, що відбуваються в економіці країн, коли вивчення акцентується на дослідженні інституціональної взаємодії суб'єктів економічної системи. Мета навчальної дисципліни розкрити умови і закономірності взаємодії економічних суб'єктів та організацій в економіці, вплив інституціональної структури на економічні процеси. При цьому об'єктом вивчення інституціоналізму є генезис, структура та функціонування економічних систем різноманітних суспільств.
Сторінка курсу в MOODLE	http://78.137.2.119:2929/course/view.php?id=959
Мова викладання	українська
Лектор курсу	канд. екон. наук Здір Віктор Анатолійович канали комунікації: СДН «Moodle»: повідомлення в чаті **E-mail: victor19831111@ukr.net**
Місце дисципліни в освітній програмі	
Освітня програма	http://csbc.edu.ua/documents/otdel/oop_ee.pdf
Перелік загальних компетентностей (ЗК)	ЗК2. Здатність зберігати моральні, культурні, наукові цінності та примножувати досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
Перелік спеціальних	СК1. Здатність виявляти знання та розуміння проблем

компетентностей (СК)	предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях. СК3. Розуміння особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки. СК4. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати. СК5. Розуміння особливостей сучасної світової та національної економіки, їх інституційної структури, обґрунтування напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави. СК6. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач. СК8. Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудових відносин. СК9. Здатність прогнозувати на основі стандартних теоретичних та економетричних моделей соціальноекономічні процеси. СК10. Здатність використовувати сучасні джерела економічної, соціальної, управлінської, облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів. СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію. СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення. СК13. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, оцінку їх конкурентоспроможності.
Перелік програмних результатів навчання	ПРН 2. Відтворювати моральні, культурні, наукові цінності, примножувати досягнення суспільства в соціально-економічній сфері, пропагувати ведення здорового способу життя. ПРН 3. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки, ПРН 4. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем. ПРН 5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади). ПРН 6. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності. ПРН 7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки. ПРН 8. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач. ПРН 9. Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів

	соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави. ПРН 10. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності. ПРН 11. Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин ПРН 12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати. ПРН 13. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники. ПРН 16. Вміти використовувати дані, надавати аргументацію, критично оцінювати логіку та формувати висновки з наукових та аналітичних текстів з економіки. ПРН 17. Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в однієї або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків. ПРН 20. Оволодіти навичками усної та письмової професійної комунікації державною та іноземною мовами. ПРН 21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.
Опис дисципліни	
Структура навантаження на студента	Загальна кількість годин – 90 Кількість кредитів – 3 Кількість лекційних годин – 22 Кількість практичних занять – 23 Кількість годин для самостійної роботи студентів – 45 Форма підсумкового контролю – залік
Методи навчання	Вербальний метод; пояснювально-демонстраційний метод; метод проблемного викладання; індивідуальні та групові завдання; розв'язування задач, робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування тощо); метод візуалізації (презентація, метод ілюстрації).
Зміст дисципліни	
Тема 1. Характерні риси та еволюція інституціоналізму.	Раціональність; методологічний індивідуалізім; стабільність та екзогенність уподобань; конкурентне середовище. Німецька історична школа; соціальний позитивізм; філософія прагматизму. Теорія інстинктів; інститути; система права; конфлікт; угода; гроші; фінансово-кредитна система; циклічність; принцип холізму; економіка, як динамічна система. Неоінституціоналізм; нова інституційна економіка; теорії конвергенції, індустріального та постіндустріального суспільства. Трансакційні витрати; недосконалість інформації; неоднорідність товарів; розмитість прав власності; інститути.

Тема 2. Норми, правила, інститути. Теорія ігор як метод інституціональної економіки.	Цінності: абсолютні, відносні; ментальна модель; рутини: технологічні, відносницькі. Елементи норми: атрибут, фактор, мета, умови, санкції; види норми: сумісна стратегія, норма у вузькому смислі, правило. Простий та складний утилітаризм; цілераціональна та ціннісно-раціональна дія; свобода; емпатія; персоніфікована та деперсоніфікована довіра; «ти – мені, я – тобі»; легалізм, декларативний легалізм. Глобальні та локальні правила; формальні та неформальні правила; правила координації, кооперації та розподілу. Нормативний, етичний, еволюційний, інформаційний, контрактний, соціологічний, організаційний, ігровий, трансакційний підходи щодо походження інститутів. Скінченні та нескінченні ігри; ігри з нульовою та ненульовою сумою; кооперативні, некооперативні ігри; ігри в розгорнутій та нормальній формах. Рівновага домінуючих стратегій; рівновага за Нешем; рівновага за Штакельбергом; рівновага за Парето.
Тема 3. Теорія прав власності.	Власність як пучок прав; власність як інститут. Специфікація прав власності; розмитість прав власності; загальне право; цивільне право; зовнішні ефекти. Теорія А. Пігу; теорема Р. Коуза; теорема Р. Познера. Приватна власність; спільна власність; державна власність)
Тема 4. Теорія трансакційних витрат.	Поняття та види трансакцій. Визначення трансакційних витрат. Класифікація, вимірювання та засоби зменшення трансакційних витрат.
Тема 5. Теорія контрактів.	Поняття контракту та сутність контрактного процесу. Види контрактів, слідування особистісним інтересам учасників контрактного процесу. Класифікація контрактів. Підбір контрагента; оптимальний контракт; реалізація контракту; асиметричність інформації; передконтрактний опортунізм; післяконтрактний опортунізм. Схильність до ризику; форма раціональності; асиметричність інформації; опортунізм; контракт про продаж; контракт про найм. Класичний контракт; неокласичний контракт; імпліцитний контракт.
Тема 6. Інституціональні концепції організації та система ринку.	Організація та її ключові ознаки. Фактори впливу на виникнення та функціонування організацій. Ринок як різновид організації та її протилежність. Способи підвищення ефективності ринкових взаємовідносин. Контракт про найом; проблема «принципал – агент». Ступінь специфічності активів; ступінь невизначеності; ступінь схильності до ризику; ступінь складності угоди; співвідношення ціни доступу до закону та ціни позалегальності; інституційне середовище. Ефективний обмін; конкуренція; трансакційні витрати. Реклама; гарантії якості; бренд; пайові контракти; інформаційна політика; цінова політика; горизонтальна інтеграція; вертикальна інтеграція; бар'єри входу-виходу; франчайзинг.
Тема 7. Домогосподарство як організація та інституціональний аналіз фірми.	Рутина; специфічні ресурси; контракт про найм. Традиційна сім'я; сучасна сім'я. Формування людського капіталу; збереження людського капіталу; реалізація людського капіталу. Домогосподарство ринкового типу; домогосподарство командного типу; домогосподарство перехідного типу. Максимізація прибутку; розподіл ризиків; ринкові та внутрішньофірмові трансакційні витрати;

	централізоване управління нетрудовими ресурсами .Контроль; змагання; участь у розподілі прибутків; фірма як коаліція агентів. У-структура; Х-структура; М-структура. Американська фірма; японська фірма; командна фірма; фірма перехідного типу.
Тема 8. Теорія держави	Функції держави: класичний, неокласичний, інституційний підходи. Теорії походження держави. Політична сфера як об'єкт дослідження теорії суспільного вибору. Демократія як спосіб здійснення вибору. Економічна теорія бюрократії та «фіаско» держави і способи його усунення. Суспільні блага; зовнішні ефекти; специфікація і захист прав власності; інфраструктура. Контрактна теорія; експлуатаційна теорія; трансакційні витрати; порівняльні переваги у здійсненні насильства. Модель бандита-гастролера; модель стаціонарного бандита; модель Фіндлі-Вілсона.
Тема 9. Теорія суспільного вибору	«Принцип одностайності Вікселя»; методологічний індивідуалізм; раціональність. Пряма демократія; представницька демократія, медіанний виборець; лобізм; логролінг; «парадокс голосування». Модель раціональної бюрократії, бюрократія в теорії суспільного вибору).
Тема 10. Аналіз інституційних змін	Інституційна система та причини її трансформації (розподільча функція; координаційна функція). Процес інституційної трансформації та його можливі наслідки. Значення імпорту інститутів для розбудови інституційної моделі суспільства (конгруентність, конвергенція, дивергенція).
Тема 11. Інституційна трансформація економіки України	Напрями інституційних перетворень в Україні в 90-х рр. XX ст. Характер та наслідки інституційної трансформації вітчизняної економіки.
Політика дисципліни	
Політика відвідування	Регулярне відвідування всіх видів занять, своєчасність виконання самостійної роботи. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання зорганізується в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.
Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку.
Академічна доброчесність	У випадку недотримання політики академічної доброчесності (плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво) передбачено повторне проходження оцінювання.
Використання ШІ	Використання ШІ під час виконання завдань регламентується Політикою «Використання ШІ в освітньому процесі ЧДБК» Завдання мають маркування регламенту використання ШІ.
Підсумковий контроль	Залік у кінці семестру

Система оцінювання

Система оцінювання підсумкової успішності студентів поділяється на **поточний контроль** та **семестровий контроль**.

Поточний контроль здійснюється протягом семестру і охоплює всі види аудиторної роботи (практичні, семінарські заняття) та виконання індивідуальних завдань. Максимальна

кількість балів, яку студент може набрати за цей вид контролю, становить 100.
Підсумковий контроль відбуватиметься у формі заліку
Розрахунок підсумкової оцінки
Підсумкова оцінка (О) розраховується як сума балів за роботу в семестрі (**S**). Формула: О=ΣS

Накопичування балів з навчальної дисципліни: поточний контроль	
Види навчальної роботи	**Загальна кількість балів**
Усні відповіді та практична робота за темами 0 по 4 бали	40
Модульні контрольні (2 к.р. по 15 балів)	30
Індивідуальна самостійна робота (проєкт)	30
Разом	**100**

Критерії оцінювання для кожного виду навчальної

Критерії оцінювання усних відповідей:
4 б. студент має системні знання, вміє, використовує додаткові джерела та матеріали; представляє власні судження щодо економічних процесів та явищ; користується широким арсеналом засобів доказів своєї думки, схильний до системно-наукового аналізу; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі
1-3 б. студент може дати відповідь з кількох простих речень; здатен усно відтворити окремі частини теми; має фрагментарні уявлення, слабко орієнтується в матеріалі; відсутні сформовані уміння та навички.
0 б. Відсутня відповідь; студент взагалі не володіє матеріалом і не орієнтується в ньому.

Критерії оцінювання модульних робіт.
Кожна окрема МКР складається з блоку тестів (20 тестів), що оцінюється в 5 балів та двох задач, по 5 балів кожна.
Кожен тест має лише єдину правильну відповідь і оцінюється в 0,25 балів.
Кожна задача оцінюється в 5 балів
5 б. Студент правильно розв'язав практичне завдання (задачу), спроможний пояснити методику її розв'язання та зміст застосовуваного понятійного апарату та формул.
4 б. Студент правильно розв'язав практичне завдання (задачу), але не в повній мірі розкрита методика її розв'язання та зміст застосовуваного понятійного апарату та формул.
3 б. Студент правильно розв'язав практичне завдання (задачу), але має несуттєві помилки при рішенні, не в повній мірі розкрита методика її розв'язання.
2 б. Задача вирішена не вірно, але чітко простежується правильний хід, логіку та послідовність рішення.
1 б. Задача вирішена не вірно, але простежується правильний хід та послідовність рішення.
0 б. Невірно вирішена задача.

Критерії оцінювання індивідуальних робіт (проєктів)
Індивідуальна робота оцінюється на 30 балів максимально і складається з 10 задач, кожна з якої оцінюється по 3 бали:
3 б. Студент правильно розв'язав практичне завдання (задачу), спроможний пояснити методику її розв'язання та зміст застосовуваного понятійного апарату та формул.
2 б. Студент правильно розв'язав практичне завдання (задачу), але має несуттєві помилки при рішенні, не в повній мірі розкрита методика її розв'язання.
1 б. Задача вирішена не вірно, але простежується правильний хід та послідовність рішення.
0 б. Невірно вирішена задача.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Бали	Зміст
90-100 відмінно	**Бездоганна підготовка в широкому контексті.** Здобувач виявляє глибокі, системні знання навчального матеріалу, вільно орієнтується в першоджерелах та додатковій літературі, демонструє творчий підхід, аналітичне мислення та здатність застосовувати набуті компетентності в нестандартних ситуаціях.
80-89 дуже добре	**Повні знання, міцні вміння.** Здобувач володіє навчальним матеріалом у повному обсязі, впевнено застосовує практичні навички, вільно виконує передбачені програмою завдання, проте припускається несуттєвих неточностей або незначних помилок при викладенні окремих питань
70-79 добре	**Хороші знання та вміння.** Здобувач грамотно та по суті викладає матеріал, демонструє достатній рівень засвоєння практичних навичок, але припускається деяких неточностей у формулюваннях або має невеликі труднощі під час самостійного виконання складних завдань.
65-69 задовільно	**Задовільні знання, стереотипні вміння.** Здобувач знає основний навчальний матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання, вирішує завдання за готовим алгоритмом (шаблоном), проте має прогалини в деталях та припускається помилок при самостійних висновках.
60-64 достатньо	**Виконання мінімальних вимог діяльності в стандартних умовах.** Здобувач демонструє засвоєння лише базового рівня матеріалу, спроможний виконувати лише найпростіші завдання в стандартних (знайомих) умовах під керівництвом викладача.
35-59 незадовільно	**Слабкі знання, відсутність вмінь.** Здобувач володіє лише фрагментарними знаннями, не здатний системно викласти матеріал чи застосувати вміння на практиці. Потрібне повторне складання (перескладання) для досягнення мінімального рівня.
1-34 незадовільно	**Необхідний повторний курс.** Здобувач демонструє повну відсутність необхідних знань та вмінь, що унеможливлює складання заборгованості без повторного вивчення навчальної дисципліни

Список рекомендованих джерел

1. Мацелюх Н. П., Максименко І. А., Мартиненко В. В., Скорик М. О., Теліщук М. М. Інституціональна економіка : навч. посіб. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. – 302 с.
2. Радіонов Ю. Д. Інституціональна теорія в розвитку економічної науки // Економіка України. – 2021. – № 4. – С. 30–50.
3. Кузьмін О. Є., Мельник О. Г. Інституціональна економіка та економічний розвиток : монографія. – Львів : Львівська політехніка, 2022. – 320 с.
4. Гриценко А. А., Бурлай Т. В. Інституціональні трансформації економіки України : монографія. – Київ : НАН України, 2022. – 280 с.
5. Базилевич В. Д., Ільїн В. В. Сучасні економічні теорії: інституціональний вимір : навч. посіб. – Київ : Знання, 2023. – 360 с.
6. Петрушенко М. М., Шевченко Г. М. Інституціональні засади розвитку економіки : навч. посіб. – Суми : Сумський державний університет, 2023. – 250 с.
7. Whalen C. J. (ed.). Institutional Economics: Perspectives and Methods in Pursuit of a Better World. – London : Routledge, 2022. – 316 p.
8. Ménard C., Shirley M. Advanced Introduction to New Institutional Economics. – Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2022. – 192 p.

9. Komlos J. Foundations of Real-World Economics: What Every Economics Student Needs to Know. – London : Routledge, 2023. – 396 p.
10. Carney M. Value(s): Building a Better World for All. – London : William Collins, 2021. – 600 p.
11. Mattei C. The Capital Order: How Economists Invented Austerity and Paved the Way to Fascism. – Chicago : University of Chicago Press, 2022. – 452 p.
12. Handbook of New Institutional Economics / ed. by C. Ménard, M. M. Shirley. – 2nd ed. – Cham : Springer, 2024. – 800 p.

Інтернет ресурси

1. Міністерство фінансів України. https://mof.gov.ua/uk
2. Міністерство економіки України. https://me.gov.ua/?lang=uk-UA
3. Державна служба статистики України https://www.ukrstat.gov.ua